

Slovenski dom

Štev. 136.

V Ljubljani, v četrtek, 18. junija 1942-XX.

Leto VII.

Izključna pooblaščenka za oglaševanje italijanskega in tujega
izvora: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 6, Ljubljana.
Redazione, Amministrazione: Kopitarjeva 6, Lubiana.

Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana
ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Zmagovit napad na še eno angleško ladijsko skupino

Vojno poročilo št. 749 javlja ugodno nadaljevanje bojev v Marmariki ter potopitev petih angleških križark in rušilcev ter številnih parnikov v vodah pri Kreti — Angleška poročila o pomorskih bitkah in o izgubah

Uradno vojno poročilo št. 749 pravi: Nastopi osnih čet v Marmariki se nadaljujejo ugodno. Na predelu pri Akromi in pri El Ademu so bile po trdih bojih zavzete utrjene postojanke, ki jih je nasprotnik zagrizeno branil. Plen pri nastopu, ki je dovedel do zavzetja Ain el Gazale, znaša — kolikor je ugotovljeno do zdaj — 224 oboroženih voz in oklepnih avtomobilov, 85 topov, več sto avtomobilskih vozil uničenih ali zajetih. Ujetniki, kar jih je že prišlo v koncentracijske taborne, presegajo število 6000.

Letalstvo je bombardiralo pristanišče v Tobruku ter zabilo tri letala vrste Curtiss. Letalski oddelki so podnevi in ponoči napadali vojne naprave pri Halfarju in Mikabbi na Malti ter zadeli cilje.

Eno naše letalo se ni vrnilo. Nemški letalci so pri otoku Linosi uničili angleško letalo, čigar posadko so zajeli.

Na morju v Sicilskem prelivu, kjer je potekala zmagovita letalsko-pomorska bitka, ki jo dobila ime »Bitka pri Pantelleriji«, so pobrali nekaj sto angleških častnikov in mornarjev, pripadajočih zažiganim ali potopljenim vojnim in trgovskim ladjam. Med njimi jih je kakih sto bolj ali manj ranjenih.

Sovražnikov konvoj, ki je prihajal iz Aleksandrije in ki ga je sestavljalo kakih 50 enot, katere je napadalo italijansko in nemško letalstvo, ko je plul proti Malti, je zapazil navzočnost nekega našega močnega bojnega pomorskega oddelka, ki mu je šel nasproti v vodah pri Kreti. Zato je spremenil pot in se odrekel poskusu, da bi prišel na cilj. Ko se je naglo umikal v izhodišče, ga je znova napadlo letalstvo, ki mu je zadalo nove hude udarce. Skupne izgube iz tega konvoja je mogoče povzeti takole: po zaslugi nemškega letalstva so bile potopljene štiri križarke in torpedni

rušilci ter številne trgovske ladje. Mnogo drugih ladij je bilo zadetih ali poškodovanih, vrh tega je bila pa na vrh na nos potopljena neka križarka in sicer od neke nemške podmornice. Po zaslugi naših letalcev je bil potopljen en rušilec, pet križark in četvero parnikov pa hudo poškodovanih.

Rim, 18. junija. s. V svoji »razpravi o novicah«, ki jo oddaja londonski radio, razlagalec Robert Fraser takole govori o pokolju angleških konvojov na Sredozemlju:

Zgodba o letalsko-pomorskem nastopu, ki smo ga morali prestati, da smo v konvoju dosegli Malto, kaže, kako strašno tveganje moramo vzeti nase, da vzdržujemo svoje postojanke na Sredozemskem morju in v Afriki. Noben konvoj ne more kreniti na Malto, ne da bi bil izpostavljen nepretrganemu napadu sovražnikovih bombnikov z bližnjih oporišč na kopnem. V zadnjem razdobju plutja gre elehtrni konvoj skozi dež bomb v ozkem Sicilskem prelivu. Seveda moramo mi tveganje vzeti nase in tak sklep ne more biti brez izgub. Izgube so bile tudi pri tem konvoju.

Rim, 18. junija. s. Po treh dneh od kar se da silovitega napada italijanskih letalskih in pomorskih sil na dva angleška konvoja, sta angleško pomorsko poveljstvo in letalsko ministertvo končno izdala uradno poročilo, po katerem sta angleška kraljeva vojna in trgovska mornarica ob sodelovanju letalskih sil skušali oskrbeti z vsem potrebnim posadke na Malti in v Tobruku. Uradno poročilo pravi dobesedno: »Operacije so bile izvedene navzlic zelo silovitim napadom močnejših pomorskih in letalskih sil ter končane ne brez izgub«. Angleško uradno poročilo je tako priloženo k zelo značilnim čeprav splošnim priznanjem o močnejši silovitosti italijanskih napadov in o kar najhujših izgubah ki so bile zadane angleški vojni in trgovski mornarici. S tem priznava celotni obseg izgub, ki jih razodevajo italijanska uradna vojna poročila, zraven pa zlagano zatrjuje, da sta poleg ene križarke bila potopljena še dva italijanska torpedna rušilca. To so običajna zamolčavanja in običajne laži. Izgube, ki so jih Italijani zadali, in izgube, ki so jih Italijani pretrpeli, so natanko takšne, kakor jih naštevajo uradna poročila. V kolikor se tiče italijanskih izgub, je bila potopljena ena težka križarka, hudo pa poškodovan en rušilec, ki pa je vseeno lahko prispel v neko domače pristanišče. Prav tako je res, da sta italijanska mornarica in letalstvo napadla in zdesetkovala močnejše nasprotnikove skupine, ki so se umaknile s tem, da so se razpršile in se pokrile z megljo.

Nemško vojno poročilo:

Razširjanje vdora v obrambne črte pri Sebastopolu

Hudi sovjetski napadi na srednjem delu bojišča odbiti — Letalski uspehi na Sredozemskem morju

Hitlerjev glavni stan, 18. junija. Napad nemških in romunskih sil pred Sebastopolom se uspešno nadaljuje navzile silovitemu odporu in velikim težavam zaradi ozemlja. Vdorne točke v sovjetski obrambni sestav so bile močno razširjene in z njih so bili potisnjeni globoki klini v utrjene bojne črte. V hudih bojih na obeh krilih so bile zavzete silovito utrjene postojanke na gričih. Danes zjutraj je bila osvojena važna trdnjava »Sibirija«. Letalska sila je krepko podpirala pehoto v bojih.

Na srednjem odseku vzhodnega bojišča so bile sovjetske skupine v zaledju uničene. Sovjetski napadi južno od Ilmenskega jezera so spodleteli.

Na bojišču pri Volhovu je sovražnik znova poskušal z velikimi silami vdreti v neko bistveno važno postojanko, v gozdnati in močvirni pokrajini, ki so jo nemške čete zagrizeno branile že teden dni. Vsi napadi so ostali brez uspeha. Obroč okrog sovjetskih sil, ki so obkoljene severno od te važne postojanke, se je še bolj stisnil.

Bojna letala so sovražniku prizadejala znatne izgube jugovzhodno od Ilmenskega jezera in pri Volhovu.

Ob obalah Ledenege morja je bila v pristanišču Jokongi z bombami potopljena 3000-tonska trgovska ladja.

V Severni Afriki so angleške čete, ki so obkoljene vzhodno od Akrome, zmanjkušale ubežati. Dosele je bilo v bojih zadnjih dni okrog postojank Ain El Gazale ujetih več ko 6000 mož. Poleg tega je bilo zaplenjenih ali uničenih: 224 oklepnih voz, 35 topov in nad 500 avtomobilov.

Blizu El Adema so bile zavzete postojanke, ki jih je sovražnik trmasto branil. V letalskih bojih so Angleži izgubili 21 letal. Kakor je bilo objavljeno že v posebnem poročilu, so močne skupine nemških letalskih in pomorskih sil v sodelovanju z italijanskimi letali in ladjami prizadevale angleškemu brodovju in oskrbovalnim ladjam zelo hude udarce.

Od 13. do 15. junija so bile po nemških letalskih in pomorskih silah potopljene štiri izmed križark in rušilcev, dve stražni ladiji in šest trgovskih ladij s skupno 56.000 tonami. Vrh tega so bili en rušilec in osem trgovskih ladij torpedirani, zažgani in tako hudo poškodovani, da so najbrž izgubljeni. Drugih šest vojnih enot in šest trgovskih ladij je bilo tudi zadetih z bombami in torpedi. Od angleških lovecev, ki so bili v spremstvu, je bilo v letalskih bojih sestreljenih 33. Deset nemških letal je šlo v izgubo. Pri teh uspehih so posebno prispevale letalske skupine pod poveljstvom maršala Kesselringa, letalskih generalov Lörzerja in Geislerja ter generala Hoffmana von Waldaua. K uspehu je poleg tega prispevala nemška podmornica pod poveljstvom po-

ročnika vojne ladje Reschkeja, ki je potopila sovražno križarko.

Pred južno angleško obalo so nemška letala pri nočnih in dnevnih napadih z bombami poškodovala tri trgovske ladje srednje tonaže. Pri Brightonu in Portlandu so bile hudo zadete vojaške pomembne naprave.

Angleška letala so v pretekli noči opravila vznemirjevalne polete nad zahodnimi pokrajinami Nemčije. Nočni loveci in protiletalsko topništvo so sestrelili 9 od napadajočih bombnikov.

Berlin, 18. junija. s. Iz vojaških virov se je izvedelo, da nemške čete vzhodno od Donjece zmagovito napredujejo. Med drugim so bila utrjena tri mostišča ob nekem pritoku Donjece, ki so povezana med seboj in dajejo možnost nadaljnjih napadov proti vzhodu. Glede trditve moskovskega radia, po katerem naj bi bili vsi nemški napadi zavrnjeni s prav krvavimi izgubami za Nemce, pravijo v pristojnih krogih, da so docela neresnične, zakaj nemški napad napreduje in lomi vsak sovražnikov odpor, a to napredovanje, da je doslej veljalo le prav skromne izgube.

Slovesni pogreb ubitega zarskega prefekta v Rimu

Rim, 18. junija. s. Trupli ubitega prefekta Orazija in karabinjerskega kapitana Buonamasija sta bili včeraj jutraj pripeljani v Rim. Prestolnica je sprejela trupli svojih dveh meščanov, ki sta padla v službi domovine, z velikim sočutjem in vso spoštljivostjo. Pogrebne svečanosti, ki so bile v cerkvi Marije Angelske, so bile izraz čustev vsega naroda, ki obsoja barbarski zločin sovražnika.

Ko je privozil na postajo vlak s trupli, so bili tam zbrani državni podtajnik v notranjem ministertvu Buffarini Guidi, guverner knez Borghese, prefekt Presti, zvezni tajnik Polesanti in predsednik Franchetti. Po ulicah pa so bile zbrane ljudske množice, ki se še dobro spominjajo Orazija od tedaj, ko je bil še zvezni tajnik v Rimu, moža, ki je gorel za domovino in za pravico. Trupli so s postaje prepeljali v cerkev Marije Angelske in ju položili na oder. V cerkvi so bili zbrani: podtajnik stranke Faresi v zastopstvu tajnika Vidussonija, načelnika ministertva za ljudsko omiko, načelnik glavnega stana milice general Galbati, načelnik rimske policije, načelnik kolonialne policije general Maraffa in drugi odličniki. Castno stražo so imeli ob krstah skvadristi, karabinjerji in bersaljeri. Duce je dal položiti na oder posebno lep venec. Vse okrog pa je bilo polno praporčkov krajevnih in okoli-

ških fašističnih organizacij, praporjev bojnikov, združenj vojnih sirot in drugih domoljubnih organizacij. Vdovi po pokojnikih sta dobili mesto pri oltarju, pri katerem je opravil pogrebne obrede farni župnik. Vsa cerkev je bila nabito polna ljudi. Krsto so iz cerkve nosili na rokah najprej skvadristi, nato pa karabinjerski častniki med špalirjem zastopnikov vseh vrst orožja. Na trgu Esedra so bili razvrščeni številni oddelki Gila, karabinjerjev in metropolitanske policije. Ko so se množice ljudstva vnovič poslovile od umrlih, je podtajnik stranke Farnesi zapovedal zadnji fašistični pozdrav. Nato je bil slovesni pogreb.

28 angleških vojnih ladij izgubljenih v zadnjih bitkah na Sredozemskem morju

Berlin, 18. junija. s. Nemški tisk se še naprej obsežno bavi z veličastnimi uspehi, ki so jih zadnje dni dosegle sile Osi na Sredozemskem morju in v Cirenajki. Listi prinašajo ob večerajšnjem nemškem posebnem uradnem vojnem poročilu z velikim poudarkom tudi poluradno italijansko poročilo o poteku letalskih in pomorskih nastopov na angleška konvoja. List »Zwölf Uhr Blatt« trdi, da je angleško brodovje te zadnje dni doživelo poraz, kakor še ni nikdar zapisan v zgodovini moderne vojske. List pravi, da so Angleži pri tem izgubili nič več kakor 28 vojnih ladij, od tega 10 križark in torpednih rušilcev, to se pravi jedro enega celotnega brodovja.

Špansko zanimanje za posvetovanja ministra Sunerja v Italiji

Madrid, 18. junija. s. Potovanje španskega zunanjega ministra v Italijo z živim zanimanjem spremljajo vsi španski listi. Poročajo, da mu je italijanski vladar dovolil audijenco in da je imel razgovore z grofom Ciano, potem pa poudarjajo toplo spontanost ljudskih manifestacij, ki so eprejele španskega zunanjega ministra in ko so jasen dokaz vezi med obema narodoma.

Govor o dolžnostih in žrtvah bolgarskega ljudstva

Sofija, 18. junija. s. Predsednik bolgarske vlade Filov je imel v radiu govor, v katerem je znova potrdil odločno voljo vlade, da bo strogo uveljavljala tretjo točko iz njegove izjave dne 12. aprila letos. V tej je dejal, da se morajo koristiti vsakega posameznika podrediti koristim države in skupnosti. Filov je govoril o ukrepih za ozdravljenje gospodarskega položaja v državi in dejal, da je bolgarsko ljudstvo dalo številne dokaze o tem, kako je pripravljeno na žrtve, kadar gre za

Vesti 18. junija

V neko atlantsko oporišče se je srečno vrnila italijanska podmornica »Barbarigo«, ki je pod poveljstvom kapitana Enza Grossija 20. maja ob 2.50 pred brazilsko obalo potopila angleško vojno ladjo vrste »Maryland« (32.000 ton), kakor je bilo to sporočeno s posebnim uradnim vojnim poročilom št. 721.

Bivši jugoslovanski parnik »Supetar« (3729 ton) je bil torpediran in potopljen v mozambiškem prelivu med vzhodno afriško obalo in otokom Madagaskarjem. Parnik je bil v službi USA. Hud potres so čutili včeraj v Carigradu. Potres v mestu ni povzročil škode, a boje se hudih novic iz drugih krajev.

Danes bo obnovljen železniški promet med Carigradom in Odrinom na progi Carigrad—Sofija, kjer so bili železniški mostovi več kakor leto dni porušeni.

Angleški stroški za vojno znašajo vsako minuto 10.000 funtov šterlingov. Redni državni dohodki pokrijejo samo polovico teh izdatkov.

Angleško pomorsko poveljstvo sporoča, da je treba smatrati za mrtve ali pogrešane 78 mornarjev ter dva častnika s treh rušilcev, ki so jih pred mesecem dni potopila nemška letala na Sredozemskem morju.

Na kongresu za indijsko neodvisnost v Bangkoku so izvolili odbor 36 ljudi, ki naj izdela stvarne načrte za pospešitev osvobodjenja.

Predsednik madžarske vlade Kallay se je vrnil v Budimpešto z ministri, ki so ga spremljali na obisku po raznih večjih krajih nove pokrajine Transilvanije.

Val mraza je zajel vse argentinsko ozemlje (kjer imajo sedaj zimo). Takega mraza ne pomnijo že od leta 1918.

Bitko pri Pantelleriji smatrajo v angleških krogih za drugo bitko v Koralnem morju, pravi poročila iz španskih virov.

Avstralska luka Port Darwin je, kakor poroča avstralsko vrhovno poveljstvo, včeraj doživela najhujši letalski napad v sedanji vojni. Japonska letala so v zaporednih valovih metala na mesto in na pristanišče velike količine bomb.

Približno 2000 degaulističnih vojakov, ki so bili zajeti pri zavzetju Bil Hackeima, v Severni Afriki, bodo internirani v posebnem ujetniškem taborišču in bodo s temi ujetniki ravnali kakor s pravimi vojnimi ujetniki, čeprav bi se lahko nemške oblasti lahko poslužile določil mednarodnega prava, po katerem bi se ujetniki smatrali lahko za nerodne čete, poročajo iz Berlina.

Včeraj se je sešel timorovski vojni svet. Avstralsko poročilo pravi, da je vojni svet razpravljal o splošnem vojaškem položaju na Tihem morju po zadnjih akcijah pri Aleutih, Midwayu in po pomorski bitki a Koralnem morju.

Ameriško mornariško ministertvo namerava v kratkem uvrstiti v sestav vojnega ladjstva novo letalonosilko, ki bo nosila isto ime potopljene letalonosilke »Lexington«.

Na večerajšnji seji španske vlade so naložili glob za 2 milijona pezov nekaterim španskim industrijcem, ki so se pregrešili proti uredbi o najvišjih cenah.

Mesto Durban v Južni Afriki in vse področje 20 milj okrog Durbana mora imeti popolno zatemanje od solnčnega zahoda do vzhoda.

Na Irskem bodo uvedene tudi oblačilne kazenske, ki bodo imele za dobo do 31. maja drugega leta po 50 kuponov. Irski minister za oskrbo je ustavil nedavno uvedeno omejeno prodajo kruha, ker je Irska prešla zadnji čas več ladijskih tovorov moke.

Zahteve po koreniti rešitvi judovskega vprašanja v Bolgariji

Sofija, 18. junija. s. Nekaj poslancev, domoljubnih organizacij in drugih ustanov v Bolgariji zahteva celotno in končno rešitev judovskega vprašanja, kakor je bilo rešeno v Nemčiji, na Madžarskem, v Romuniji in po drugih evropskih državah. Napovedujejo posebna znamenja, ki jih bodo morali nositi vsi judje v Bolgariji, prepoved obiska nekaterih lokalov in shajališč ter morebitno ustanovitev judovskih mestnih četrti in pa nadzorstvo nad judovskim kapitalom, ki naj vzame Judom možnost sodelovati na skrivaj pri trgovskih poslih. Končno priporočajo ustanovitev posebnega komisarijata za judovsko vprašanje. Imel naj bi izredno obsežna pooblastila.

Nabor evropskih emigrantov v Angliji

Lizbona, 18. junija. s. Iz Londona poročajo, da je angleški poslanski zbornici bil predložen zakonski načrt, po katerem bo angleška vlada imela pravico poklicati pod orožje vse v Angliji bivaajoče podanike tisti držav, ki jih je po izdaji njihovih vlad pogazila vojna. Gre za nekaj množični nabor vseh emigrantov: Grkov, Holancev, Poljakov, Jugoslovancev. Dancsev, vsega skupaj nekaj tisoč ljudi, ki se jim najbrž pravi posebno ne mudi, da bi se šli boriti za demokracijo in bogatstvo, če je bilo treba posebnega zakona, da se ti ljudje vtnakejo pod orožje.

Zahvalna poslanica

madžarskega propagandnega ministra Italijanom

Rim, 18. junija. s. Minister Ullein Reviczky, generalni ravnatelj madžarskega tiska in propagande, je v programu AIAR-ja sročil ob 20.45 Italijanom naslovil posebno poslanico, drugo pa je namenil madžarskim radijskim poslušalcem pri oddaji madžarskih vesti ob 21.

V poslanici Italijanom je najprej potrdil svoje navdušeno prijateljstvo in iskreno občudovanje Italije ter potem izjavil: »Vi, Italijani, ste ponosni, da imate za voditelja Benita Musolinija, mi Madžari pa nismo nič manj ponosni in srečni, ker ga imamo za prijatelja. Ne pozabljamo številnih dobrot, ki nam jih je poklonil, niti neomajnih prijateljskih čustev, ki jih ima do nas.«

Ob zaključku je Italiji želel ves blagor, ki ga zasluži, in vso slavo, ki je je vredna.

V poslanici Madžarom je minister dejal, da ga še zmeraj preveča globok vtis, ki ga je dobil pri proslavi »madžarskega tedna« v Milanu, ki je po dolgih kulturnih svečanostih dokazala stoletne duhovne vezi med obema narodoma. Milanska proslava je izpričala, da je bila madžarska omika stalno v najtesnejših stikih

z latinsko omiko, ki je madžarskemu duhu zmeraj nudila nove osnove, po katerih so se obnavljale njegove sile.

V poslednjih letih je Madžarska imela nešteto prilik, da je lahko občutila pravo veljavo italijanske pomoči in posebno še prijateljsko ponujene Ducejeve roke. Madžarski narod tega nikdar ne bo pozabil.

Japonci o možnostih za drugo fronto v Evropi

Tokio, 18. junija. s. V svojem včerajšnjem uvodniku piše list »Hoči«, da je načrt zavestnikov za drugo fronto v Evropi samo fantastičen sen spričo dejstva, da široko morje obvladuje Japonska, Italija in Nemčija. Malo je verjetnosti, da bi se ta druga fronta v Evropi mogla uresničiti, zakaj Nemci so svojo pomorsko oblast raztegnili od Norveške do Balkana. Italijani pa so vzeli angleški mornarici nadzorstvo nad Sredozemljem. V tem položaju ni videti, kako bi si mogli zavezniki ustvarjati, da bodo lahko ustvarili v Evropi drugo fronto.

Telovadne tekme in florentinske prireditve

Ljubljana, 18. junija. Na telovadnici GILL-a je zvezni podpoveljnik pregledal žensko oršto, ki se bo udeležila narodnega tečaja za telesno vzgojo v Montecatini.

Italijanske mladenke, ki so stale v pravilnih vrstah in v popolni pohodni opremi, so imele na sebi gorske nahrbtnike, v katerih je bila vsa potrebna obleka in telovadne priprave.

Zraven teh mladih atletinj so bile uvrščene njihove tovarišice, ki so bile izbrane za kulturne florentinske prireditve.

Znano je zdaj, kako velikega pomena je to srečanje, proo te oršte, do katerega so prišle po volji orhoenega poveljstva GILL-a v sporazumu s poveljstvom »Mitterlebe mladine«.

Tekme se bodo začele v Weimarju in se končale v Firenzi. Navzočna bodo tam tudi

zastopstva Japonske, Bolgarije, Hrvaške, Danske, Finske, Romunije, Portugalske, Slovaške, Španije, Madžarske, Nizozemske, Belgije, Norveške in Švice. Pri tem srečanju se bo na konkretn način pokazalo nujno kulturno sodelovanje, ki je tako zelo potrebno, da se interesi posameznih držav usmirejo proti novim nalogam sedanosti.

Zvezni podpoveljnik je pojasnil namen teh dveh pomembnih mladinskih zborov, ter naročil, naj tiste, ki so imele to srečo, da lahko sodelujejo pri teh tekmah, napno vse svoje sile, da visoko poneso v svet ime mesta Ljubljane, ki jo zastopajo.

Potem se je zvezni podpoveljnik zadržal še pri mladenicah, ki bodo tudi šli na florentinske tekme, jim dal povelja in nasvete ter slednjič vse pozdravil in jim želel čimveč uspehov.

Morilci nadaljujejo svoje zločinsko delo

Horjul, 17. junija. Naša zemlja še ni dala poslednjega počitka ubitim žrtvam na Brezovici, že je morala pripraviti nove grobove, da sprejme k večjemu počitku druge, prav tako od komunistov ubite žrtve.

V nedeljo okrog ene ure jutraj so morilci vlomili v hišo uglednega Slovence v Horjulu, — tamkajšnjega župana g. Bastiča in umorili njega, njegov ženo ter zagrozili še otrokom. Po izvršenem »junaškem dejanju« so izropali hišo, pobrali živino ter odšli, ne meneč se za petorico nepreskrbljenih otrok, ki jokajo ob grobu svojih dobrih starišev.

Konec šole je sedaj

Ljubljana, 18. junija.

Z veseljem sem pričakoval večera, ko se bo zbrala skupina osmošolcev, da proslavi po stari tradiciji konec šolskega leta in zaključek gimnazijskega študija. Miza, pri kateri se je poleg drugih zbralo deset osmošolcev, je bila skromna. Ne mislim toliko na njeno obliko in lepoto, ampak na jedila in pijačo, ki jih je nakupil osmošolec Dolfe. Pri nakupovanju ni bil skromen, kot je navadno. Pa vsaj tudi ni mogel biti, ker je vse kupil s tujim denarjem. Da ne bi prelomil tradicije, je hodil od gospoda do gospoda in zbiral prispevke. Od drobtine do drobtine pogacha, od kapljice do kapljice pijače.

Z Dolfom uspehom so bili vsi zadovoljni. Začeli so s slovesnostjo. Uvodno besedo je imel osmošolec Ivan, ki je sestavil jedilni list. Razumljivo, da so bile točke kaj kmalu izčrpane. Res čudno! Mi smo se morali ravnati po jedilnem listu, mesto da bi se jedilni list po nas. Vmes pa je Lojze pripovedoval zanimive iz šole in o načrtih v bodočnosti.

Hodil je na gimnazijo. Ne morem reči, da je bil ravno vzoren dijak, ker je stalno iskal družščino drugje, samo pri knjigah ne. Zahteval je temeljito reformo šole.

Prav pozorno smo ga vsi poslušali, opazil pa sem, da so mu tovariši takoj nasprotovali in godrnjali in debata ni podela, dokler ni spregovoril France:

»Odločilo nasprotuje Lojzetovemu mnenju. Kako bi bilo mogoče, da bi imela šola toliko slabega? Ali ne veš, da moraš preko teh stopnic, če hočeš enkrat mirno živeti in storiti kaj za svojo družbo. Meni je bila šola potrebna. Nisem hodil z veseljem v šolo, priznati pa moram, da sem se večkrat ugriznil v ustrice, ko sem moral pretrpeti krivice, ki mi jih je napravil profesor latinščine. V takih trenutkih pa sem se spomnil pregovora: per aspera ad astra! Težko bi prenašal vsaj težave, če ne bi imel pred sabo jasnega cilja. Še nikdar vam nisem zaupal, da imam velik cilj. Vem, da ste mislili, da sem copata. Ne! Imam načrte, v lepo meglo zavite. Te moram doseči. Če pa jih ne bi mogel, bom s svojimi vsaj mamil samega sebe. Sanjal bom. Tovariši! Sanjajte!«

Njegovo mišljenje je bilo boljše od prvega, vendar je bil daleč od stvarnosti. Resničnost je hotel doseči Rafko:

»Hrepenenje me je spremljalo med šolskim letom. Želja po znanju mi je silila in priganjala k delu. Ne trda profesorjeva roka, ampak zavest dolžnosti, ki mi jih nalaga vest, ta mi je vlivala poguma v težavah. Pripeljala me je preko težav do prvega cilja, ki mi daje še večjo silo in veselje za bodoče delo. Ne želja po imetju, ne želja po uživanju, ampak dolžnost, to je gibal mojega dela. Mogoče ste radovedni, kaj bom napravil po maturi. Prav gotovo je, da ne bom sanjaril. Saj je pesnik tako lepo zapel o usodi sanj:

Vrt mojih sanj je ležal pred menoj,
plameni so podili se po njem...

Preostane mi samo delo. V delo zaupam, ker vem, da bo prineslo, kar želim. Delo in volja sta sestavini, ki bi jo moral vsak dobiti v srednji šoli. Delo osrečuje ljudi! Volja dela ljudi velike! Voulouir, c'est pouvoir!

Z jasnimi, veselim, in vedrim obrazom gledam v bodočnost! Bodočnost je v rokah volje!

Ukinitev prvega razreda v potniških vlakih. Z 20. junijem stopi v veljavo odlok prometnega ministra, da se ukinja prvi razred na potniških vlakih na vseh progah v kraljevini. Obenem so bile poostrene kazni za potnike, ki brez potrebnih vozovnic zasedajo mesta v višjih razredih, ali pa pri prehodu iz nižjega v višji razred pravočasno ne obveste vlakovopremnega osebja o tem. Tak potnik, ki bo na pr. iz tretjega razreda prešel v drugega brez vozovnice ali brez doplačilne karte, bo moral plačati dvojno ceno tistega razreda, povrh pa še kazen 50 lir.

Bastičeva družina je poznana daleč na okrog kot najbolj vzgledna in poštena. Vsi otroci, eden med njimi tudi duhovnik, so vseskozi verni katoliki in v pošteni Slovenci.

Pot, po kateri hodi sedaj naš narod, vodi v smrt. Poslušajmo one, ki nam dobro hočejo in upoštevajmo njihove prošnje. Slovenci, katoliki! Ubogajmo svojega škofa, opustimo medsebojno klanje in z vso vsmemo rešimo svoj narod!

Žrtve, ki so padle, naj nam bodo vzgled v nesebičnem delu in odločni borbi proti vsem, ki hočejo s pobijanjem svojih bratov doseči svoje umazane cilje.

Pojasnila predsedstva O. N. D.

Zaradi vojnih časov ne bodo imela letovanja dopolavoristov v letošnjem poletju tistega obsega kot prejšnje čase. Vsak luksuz se izključuje, ker imajo počitnice dandanes edini cilj in namen, nuditi dopolavoristom res počitek in zasluženi odmor. Na razpolago bodo dani hoteli vseh štirih kategorij, s katerimi so dogovorjene posebne ugodnosti za dopolavoriste za celotni pension (stanovanje in hrana, četrt litra vina na obrok, taksa bivanja, prometni davek in vračunana napitnina); vendar zaradi danih razmer in preobremenjenosti železnice ne bo moglo polovati naenkrat v isti kraj več kot pet oseb.

Otvoritev in bivanje je možno v:

morskih letoviščih in kopališčih od 15. junija do 15. septembra;
gorskih letoviščih in kopališčih od 1. julija do 30. septembra.

Teh ugodnosti se lahko poslužijo vsi dopolavoristi in sorodniki (rodbina), ki so člani Dopolavora ter so poravnali članarino za leto XX. Za vse informacije se je treba obrniti na Pokrajinski Dopolavoro v Ljubljani.

Popusti na železnih za dopolavoriste

Na posebno željo OND so Državne Železnice odobrile in potrdile ugodnost posebnega popusta v višini 70% za leto XX. v korist OND za vse nacionalne prireditve in manifestacije v organizaciji Dopolavora, ki bodo v tekočem letu.

Ta ukrep Državnih Železnic v danem trenutku zasluži živo zanimanje vseh dopolavoristov, ki bodo tako lahko v velikem obsegu prisostvovali in sodelovali pri raznih manifestacijah in prireditvah, ki jih ima Dopolavoro za letos v načrtu.

O zaposlenosti in zdravstvenih razmerah dolenjskega delavstva

Zanimive ugotovitve iz statistike poslovalnice Zavoda za socialno zavarovanje

Ljubljana, 18. junija.

Precej pregledno, sicer ne popolno sliko o zaposlenosti in zdravstvenih razmerah dolenjskega in belokranjskega delavstva lahko dobimo iz poslovalniške statistike, ki vodi evidenco o zavarovanih delavcih razen rudarjev, za katere skrbi Bratovska skladnica. Po tej statistiki lahko kaj kmalu ugotovimo, da je zaposlenega največ delavstva na področju novomeškega zdravstvenega okoliša, kateremu sledita črnomeljki in mokronogski okoliši, medtem ko imata Kostanjevica in St. Jernej le malo zavarovancev, kajti tam ni večje industrije in ne večjih obrtnih podjetij.

Pretekli mesec je bilo pri novomeški poslovalnici Zavoda za socialno zavarovanje zavarovanih 3109 oseb, od tega približno 850 žensk. Število zavarovancev se je torej v enem mesecu zvišalo za okoli sto. Vzrok temu je, da so se začela nekatera javna dela, mnogo delavcev pa je dobilo kruha tudi pri gozdnih delih, zlasti sečnji gozdov. Precej delavcev je zaposlenih tudi pri nadaljevalnih vodovodnih delih v Suhi in Beli Krajini. Pred leti je bilo meseca maja zaposlenih pri tej poslovalnici približno 700 do 800 oseb. Število zavarovancev pa bi bilo še precej večje, če bi bili všteti še rudarji, ki jih vodi v evidenci Bratovska skladnica. V mokronogski usnjarni je zaposlenih 159 delavcev.

Na drugi strani se je s porastom števila delavstva poslabšalo zdravstveno stanje dolenjskega delavstva. Meseca aprila je znašal odstotek obolelega delavstva 2,61%, meseca maja pa je dosegel 2,72%. Zdravniško pomoč je iskalo 87 zavarovancev. Ven-

dar lahko rečemo v primerjavi z zdravstvenim razmerjem drugod, da tu ni najslabše.

Delavstvo je z vsem zadovoljstvom sprejelo pobude in tudi izvedbe oblasti, da se delavstvo zaščiti.

EIAR - Radio Ljubljana

Sobota 20. junija. — 7.30 Poročila v slovenščini. — 7.45 Pesmi in napetvi. V odmoru (8.00) Napoved časa. — 8.15 Poročila v italijanščini. — 12.15 Pianistični duet Seifert-Demšar. — 12.40 Koncert sopranistke Sigride Richtofen. — 13.00 Napoved časa. Poročila v italijanščini. — 13.15 Poročila Vrhovnega Poveljstva Obožanih Sil v slovenščini. — 13.20 Lepe pesmi od včeraj in danes. — Orkester vodi dirigent Petralia. — 14.00 Poročila v italijanščini. — 14.15 Koncert radijskega orkestra vodi dirigent D. M. Sijanec. Operetna glasba. — 14.45 Poročila v slovenščini. — 15.00 Pokrajinski vestnik v slovenščini. — 17.10 Nove plošče Cetra. — 17.55 Dr. Maja Rupert: Zdravje gospodinje; predavanje v slovenščini. — 19.30 Poročila v slovenščini. — 19.45 Koncert tertia sester Stritarjevih. — 20.00 Napoved časa. Poročila v italijanščini. — 20.20 Komentar dnevnih dogodkov v slovenščini. — 20.30 Vojaške pesmi. — 20.45 Lirična prireditve družbe EIAR: Arlezanka — opera v treh dejanjih in štirih slikah L. Marenka, Glasba F. Cilca. V odmorih predavanje v slovenščini. Zanimivosti v slovenščini. Po operi: Poročila v italijanščini.

E. Wallace

RDEČI KROG

ROMAN

Talija je vzela iz škatle, kar je bilo v njej. Najprej je vzela dolgo rokavico, ki ji je segala skoraj do komolca. Bila je to muska rokavica za na levo roko. Druga stvar pa je bil dolg, oster šilasti nož, ki je imel pri ročaju košaro kot brnik. Talija je zelo previdno obračala nož nekaj časa v rokah, potem pa je potipala ostrino. Bila je ostra kot britev. Talija je še dolgo časa sedela in gledala bodež ter rokavico. Potem je vstala, šla k telefonu in poklicala neko številko. Čakala je dolgo, potem pa ji je telefonistka javila, da ne more dobiti zaželenih zvez.

Ob devetih.

Talija je pogledala na uro. Pol devetih je bilo že proč. Za ponovno telefoniranje ni imela več časa. Dala je rokavico in nož v veliko usnjato ročno torbo, oblekla plašč in odšla.

Pol ure pozneje sta Derrieh Yale in mr. Parr šla po stopnicah k Froyantovemu stanovanju. Služabnik ju je sprejel.

Prva reč, ki jo je Derrieh Yale opazil, je bila ta, da je bil hodnik sijajno razsvetljen. Vse luči v predstobi so gorele in prav tako tudi po vsem stopnišču. To je bilo vse skupaj zelo čudno, če upoštevamo mr. Froyantovo skopost. Navadno se je Froyant zadovoljil z eno samo slabotno lučjo na hodniku. Vse druge sobe, v katerih ni imel opravka, so bile vedno temne.

Knjižnica je bila velika soba, v katero se je prišlo iz glavne dvorane. Njena vrata so bila odprta na stežaj. Obiskovalca sta takoj opazila, da je bila ta soba prav tako sijajno razsvetljena kot vse ostale sobe.

Harvey Froyant je sedel pri pisalni mizi. Na njegovem utrujenem obrazu si opazil rahel nasmeh. Iz vsake njegove kretnje in sploh iz vsega je bilo videti, da je Froyant zelo zadovoljen sam s seboj.

»Sijajno, gospoda,« je dejal Froyant skoraj vznemirjen. Na kratko vama bom povedal nekaj informacij, ki vaju bodo prav gotovo presenetile in obenem zabavale. Pri tem je hrknil in si pomel roke. »Pravkar sem poklical po telefonu glavnega policijskega upravnika, mr. Parr,« pri tem je le ostro pogledal plečatega detektiva. »V primeru, kakršne je ta, hoče biti človek le na varnem. Prav nič ne vesta, gospoda moja, kaj se vama lahko primeri potem, ko bosta zapustila to hišo. O naši skrivnosti pa ni dobro, da bi imeli preveč priče. Ali ne bi svoji suknji odložila? Povest, ki vama je bom povedal, bo trajala nekoliko dalj časa kot pa si mislita.«

Zdajci je zazvonil telefonski zvonec. Oba sta Froyanta pozorno opazovala, ko je snel telefonsko slušalko.

»Da, da, gospod polkovnik,« je dejal Froyant. »Nekaj zelo važnega vam imam povedati! Ali vas lahko spet pokličem čez kratek čas? Ali boste še tam? Dobro.«

Froyant je spet položil slušalko na svoje mesto.

Parr in Yale sta opazila kako je namršil obrvi in potem povzel: »Mislim, da bo boljše, če kar takoj govorim s polkovnikom. Če ne zamerita, vstopita prosim kar v naslednjo sobo in zaprta vrata. Nočem, da bi že vnaprej zvedela to, s čimer vaju mislim presenetiti.« »Seveda greva,« je dejal Parr in je odšel iz sobe.

Derrieh Yale se je obotavljal. »Ali se ta važna stvar, ki nama je nameravate povedati, tiče Rdečega kroga?« je vprašal Yale.

»Vam bom že povedal,« je odvrnil mr. Froyant. »Dajte mi še pet minut časa, pa boste tudi vi deležni razburljive senzacije.«

Derrieh Yale se je smejal. Pa tudi Parr, ki je medtem prišel v glavno dvorano, se je nasmehnil.

»Mene ni tako lahko razburiti,« je dejal Yale.

Yale je prišel iz sobe. Na pragu se je spet za trenutek ustavil, roko pa je pridržal na kljuki.

»Pozneje pa mislim, da bo tudi meni mogoče, da vam bom povedal nekaj o naši mladi prijateljici Drumondovi,« je dejal Yale. »Oh, saj vem, da se zanjo ne zanimate preveč, toda ta mala povestica, ki vam jo bom povedal, vas bo morda zanimala prav toliko, kolikor povest, ki jo nameravate povedati vi nam.«

Parr je videl, kako se je Yale nasmehnil in je domneval, da je Froyant zagodrnjal nekaj neprijetnega o Taliji Drumondovi.

Derrieh Yale je nalahno zaprl vrata.

»Rad bi vedel, kaj ima tako senzacionalnega povedati, mr. Parr,« je zamisljeno dejal Yale. »In za vraga neki ima povedati vašemu polkovniku?«

Oba sta odšla v sprejemnico, ki je bila tudi bogato razsvetljena. »To je pa nenavadno, kaj ne, Steerr?« je dejal Yale, ki je poznal komornika.

»Da, gospod,« je dejal postavni mož. »Kar se tie električnega toka ni mr. Froyant ponavadi potraten. Toda ukazal mi je, na bode to noč vse luči prižgane, ker se noče izpostavljati nobeni nevarnosti. Kaj je hotel s tem reči, pa mi ni znano. Še nikoli v svojem življenju ga nisem videl, da bi delal kaj takega. V žepu ima dva nabita revolverja in to se mi zdi posebno čudno, kajti mr. Froyant principielno sovraži vsako strelno orožje.«

»Kako pa veste, da ima dva revolverja?« je vprašal Parr rezko.

»Zato, ker sem ju jaz nabil,« je odgovoril komornik. »Veste, zelo dobro se spoznam na strelno orožje še od takrat, ko sem služil pri vojakih. Eden izmed obeh revolverjev je tudi moja last.«

Derrieh Yale je zažvižgal in pomembno pogledal proti inspektorju Parru.

»Kaže, da Froyant, razen tega, da pozna Rdeči krog, pričakuje še kakšen drugi obisk,« je dejal Yale. »Mimogrede rečeno, mr. Parr, ali imate kaj mož na razpolago?«

Parr je priklinal.

Zdravje Ljubljancev v zadnjem polstoletju

S snago in higieno se je zdravstveno stanje silno izboljšalo

Ljubljana, junija 1942.

Zdravstvene razmere v Ljubljani bi bile sedaj že kolikor toliko zadovoljive, saj razni podatki, ki smo jih navedli v naših zadnjih člankih o števili kopalnic, javnih in zasebnih kopalnic v Ljubljani, o napredku komunikacij, o porabi vode in vse drugo dokazuje, da se je Ljubljana sorazmerno z novim tokom in duhom časa zelo hitro modernizirala. Današnji rod, ki ocenjuje življenje svojih prednikov, seveda le težko razume, kako so mogli Ljubljanci nekoč živeti v takih razmerah, kakor nam jih kažejo podatki iz minulih stoletij in desetletij, na drugi strani pa sodobniki tudi ne znajo ceniti ogromnega dela rodov pred nami, da so nekdanje stanje izboljšali. Higiena v Ljubljani je v resnici stara komaj kakšnih petdeset let, saj za tolikšno dobo moramo govoriti o uradni skrbi za higieno. Sicer nam stari zgodovinski zapiski pripovedujejo tudi že o prejšnji skrbi raznih ljubljanskih oblasti, kakor kranjskih deželnih stanov, ljubljanskih mestnih sodnikov in mestnih županov, raznih bratovščin in celo duhovščin, ki so skrbeli za ohranitev življenja Ljubljancev, da, tudi razni obrtniški cehi so imeli nekatere predpise v takih zadevah. Ljubljano so pogosto morile razne kuge, mučilo jo je pomanjkanje vode, zdravil živl in pa tudi pomanjkanje zdravil stanovanj. Pripetilo se je včasih, zlasti ob naveli kug, da je pomrla kar naenkrat večina Ljubljancev.

Ko govorimo o nezadostni higieni v nekdanji Ljubljani, mislimo predvsem razdobje v 19. stoletju, tja do leta 1895, ko je Ljubljano presenetil veliki potres. Potres je prišel kakor sreča v nesreči, zakaj zdrnil je Ljubljance iz njihove dotodanje udobnosti, da ne rečemo zanesenosti. Šele potres je spomnil Ljubljano, da prihajajo nove naloge, ki jih bo treba izpolniti. Bil je kakor vihar, ki očisti ozračje, da ljudje potem morejo bolj sveže zadihati. Bilo je pri potresu podrtih vse polno zgradb, za katere je bil že skrajni čas, da so izginile. 145 hiš je moralo biti odstranjenih samo ob potresu in res za nobenimi ni treba biti Ljubljani žal. Druge hiše pa so bile temeljito popravljene in predelane. To je bila prilika, da so prišla nova načela higieni pri zgraditvi nove Ljubljane do polne veljave. Pred potresom je imela Ljubljana polno tesnih in temnih ulic z visokimi in ozkimi, v globino zidanimi hišami. Te niso imele niti dovolj zraka, niti dovolj svetlobe. Nekdanji čistem ulic v Ljubljani je bil obsežen v tako imenovanih »komunskih ulicah«, ki je danes v Ljubljani že neznana. Te dvorišne ulice so bile namreč proti glavnim cestam zaprte, pač pa so tvorile nekakšno pot med hišami s skupnim dvoriščem. V teh ulicah se je zbiralo polno nesnage. Po potresu je bila obsežna sanacija, kar se je tudi zgodilo.

Ljubljana je po potresu hitro poskrbela za nov regulacijski načrt, dalje za načrt kanalizacije in poslovala je stalna stavbna komisija za asanacijo stranišč in kanalizacije. Izginilo je vse polno starih ulic, na katerih mesto so stopile moderne prometne

zveze. Komunske ulice pa so bile skoraj popolnoma odpravljene. Šeasoma so sledila tudi tlakovanja ulic. Današnji rod se niti ne zaveda, kako blatne in umazane so bile nekoč ljubljanske ulice. Še okoli leta 1900. so gojili v središču mesta živino in so imele nekatere hiše gnojšča.

Sedanja bolnišnica, ki je sedaj že premajhna in zastarela, je bila dograjena šele v potresnem letu. Ob istem času je Ljubljana dobila tudi otroško bolnišnico in pa zasilno bolnišnico, ki je sedaj tudi že opuščena. Okoli leta 1900. je dobila Ljubljana reševalno postajo, ki se je pa modernizirala in izpopolnila na današnjo višino šele v času županovanja dr. Periča, to je leta 1922. in pa še potem, ko je to zahteval čas, okoli leta 1930. Leta 1900. je Ljubljana dobila tudi ljudsko kopalnico.

Stara ubožnica na Karlovski cesti je postala neuporabna in leta 1900. je bilo odprto v novo priključenem Vodnatu novo moderno Zavetišče za onemogle. Leta 1900. je Ljubljana dobila tudi vojaško bolnišnico in zasebni sanatorij Leonšče. Leonšče so sledile še druge važne zdravstvene naprave, deloma tudi iz zasebnih iniciativ, med katerimi je najvažnejši pred leti odprti »Slajmerjev dom«.

Mestna občina je od potresa dalje odpirala številna zavetišča, skrbelo za razne ambulatoije in zdravstvene naprave v mestu. Tudi v zadnjih sedmih letih, kar je županoval župan dr. Adlešič, je mestna občina storila vse, kar je zmogla ter je do kraja izvedla program, ki ga je postavil že v potresnem letu tedanji mestni fizik dr. Ivan Ko-

priva, mož, ki ima za higienski napredek mesta nesporno največ zaslug, ki pa je umrl že leta 1906. Dr. Kopriva je bil mož res redke iniciative in sodobne miselnosti, on je bil tudi tisti, ki je dajal pokojnemu županu Ivanu Hribarju največ vzpodbude za modernizacijo mesta Ljubljane v higien-skem pogledu.

Primerjajmo: leta 1890. je umrlo samo za jetiko 24,26% izmed vseh umrlih. Ta odstotek je naslednja leta znatno padel. Leta 1928. je znašal komaj 10,02%, lani, leta 1941. pa je skupno umrlo za jetiko komaj 81 ljudi, kar ne znaša niti ene desetine odstotka celotnega prebivalstva.

Upoštevati moramo seveda pri tem, da da so se prej vodile statistike drugače ter so bili v odstotkih umrlih upoštevani tudi tisti bolniki, ki so bili bolni na pljučih, pripeljani v ljubljanske zdravstvene zavode in so tu umrli. Vendar moramo vzeti v račun, da se je stanje v zadnjih 47 letih, torej po potresu, sodeč po umiranju za jetiko, tako zelo izboljšalo, da bi znašal kvocient umrlivosti za to boleznijo komaj dvajsetinko nekdanje umrlivosti. Za kozami (osepniki) pa po potresu ni umrl še noben Ljubljane, medtem ko je bila pred potresom ta bolezen med ljubljansko mladino najbolj nevarna in pogubna.

V sedanjih časih pada skoraj na minimum tudi umrljivost za davico in škrlatinko, pač pa je bila do leta 1939. zelo nevarna bolezen kar v različnih tvorbah.

Dolga je bila borba Ljubljane za splošno higieno, eno najbolj važnih nalog sodobne komunalne politike in občinskega dela. Gledati moremo sedaj trej s ponosom na delo rodu pred nami in z zadovoljstvom na dosežene uspehe, katerih smo deležni mi.

O zavodu za obnovo industrije

Ljubljana, 17. junija.

»Trgovski list« je objavil v svoji zadnji številki informativni članek o zavodu za obnovo industrije. Zaradi zanimivosti ta članek ponatiskujemo:

V zvezi z ukrepi za sanacijo industrije po svetovni gospodarski krizi je bil leta 1933 v Italiji ustanovljen Institut za obnovo industrije (Istituto per la Ricostruzione Industriale, skrajšano IRI). Ta zavod je prevzel naloge finansiranja številnih podjetij, pri katerih je udeležen. Tako je nastal pod državnim okriljem mogočen industrijski koncern, ki obsega predvsem težko industrijo in paroplovbo.

Lani je imel IRI 157. prejšnje leto pa blizu 98 milijonov lir dobička. Od tega je prišlo 126 milijonov na dobiček pri odprodanih udeležbah, dočim je znašal čistil poslovni dobiček 31 milijonov lir nasproti 26,2, 23,3, 21,2 in 16,5 milijona v prejšnjih letih. Po pravilih je družba od lanskega dobička 20 % rezervnemu skladu, 15% je določila za izobrazbo tehnikov in inženirjev, 55% pa je dala na razpolago državi kot lastniški družbe. Po želji Duceja je bilo od deleža za državo določenih 100 milijonov lir za vzgojo vojniših sirot, ki se hočejo posvetiti tehniki in industriji.

Poročilo za leto 1941 navaja, da se je udeležba IRI pri podjetjih lani z odprodajo udeležb nekoliko zmanjšala, vrednost ostalih udeležb pa se je povečala. Udeležba pri industrijskih obratih predstavlja po največji bilanci vrednost 6,3 milijarde lir. Udeležba se nanaša na kompleks industrijskih podjetij v vrednosti 15,4 milijarde lir (prejšnje leto 11,8). Če se upoštevajo še tri velebanke, ki jih kontrolira IRI, tedaj se nanašajo interesi te finančne družbe na premoženjski skuppek v vrednosti 40 milijard lir (prejšnje leto 31 milijard), kar pomeni, da je več kot polovica delniške glavnice italijanskih delniških družb pod vplivom IRI.

Od povečanja vrednosti vsega premoženjskega kompleksa, ki je pod vplivom IRI, v višini 9 milijard lir, pridejo 4 milijarde na povečan obseg poslov treh bank, ki jih kontrolira IRI in pri katerih ima kredite 60.000 industrijskih, obrtnih in trgovinskih obratov. Nadaljnje 3 milijarde pridejo na povečanje naložbe koncernskih podjetij, ostanek dveh milijard pa na povečanje naložb iz državnih sredstev.

Va leta svojega obstoja posveča IRI veliko skrb in izdatna sredstva izobrazbi vodilnega tehničnega osebja ter ima v tem pogledu dragocene izkušnje in velike uspehe.

Znatno bo letos razširjena tudi trgovina z Romunijo, Madžarsko, Slovaško in Finsko. Romunija bo povečala dobave industrijskega olja, Madžarska pa bo pošiljala tudi pridelke iz Bačke. Nova velika klavnica v Novem Sadu bo središče izvoza mesa v Italijo. Povečane bodo tudi hrvatske dobave.

Zmanjšati se ulegne samo trgovinski promet s Švicco in Francijo, ker se je zmanjšala proizvodna sposobnost Švice pri onem blagu, ki najbolj zanima Italijo, in ker je izvozna sposobnost nezasedene Francije razmeroma šibka. Trgovinski promet s Portugalsko se je že lani razširil, dobro pa se bo razvijal tudi promet s Turčijo po obnovi železniške zveze med Turčijo in Bolgarijo. V Italiji je vse ukrenjeno, da bo na razpo-

lago čim več blaga za zunanjo trgovino. V poštev pridejo predvsem tekstilni izdelki in vrtnarski pridelki. Tekstilna industrija je ena najvažnejših izvoznih industrij Italije.

V treh vrstah...

Na Hrvatskem nameravajo kakor v drugih deželah rešiti cigansko vprašanje s tem, da bodo zbrali cigane v posebnih taboriščih, kjer se bodo lahko izučili v kakem poklicu.

Nesreča. Delavec Jože Čapan je za papirno tovarno v Volšperku podiral v gozdu smreke. Nesreča pa je hotela, da je začel pod padajoče drevo, ki ga je tako močno oplazilo, da je s hudimi poškodbami obležal. Po prevozu v volšpersko bolnišnico je umrl.

Tečaj za voditelje otroških vrtcev na Bledu. 50 koroskih deklet iz višjih razredov srednjih šol so na Bledu v posebnem tečaju pripravljali za izvrševanje službe v vojnih napravah narodnosocialističnega gibanja. Učenke so po končanem tečaju pred dnevi prevzele svoja mesta.

V Velikih Laščah je pritisnil voz ob skalo 28 letno Elizabeto Paternostovo in ji hudo poškodoval desno nogo. Ponesrečenko so pripeljali v ljubljansko bolnišnico.

Cena prašičkom je nekoliko padla. Tako poročajo iz Novega mesta, da so se dobili na zadnjem sejmu prašički že po 300 lir. Na sejmu je bilo prodanih 129 prašičkov, ki so jih v večini pripeljali kmetje iz Kostanjevice in Stične ter okoliških vasi.

Na smrt obsojen Korošec. V Celovcu je bilo uradno objavljeno: »32 letni Killian Schaus iz St. Petra pri Celovcu je bil 18. februarja pred posebnim sodiščem obsojen zaradi pripravljanja veleizdaje na smrt in na trajno izgubo časti. Usmrčen je bil 12. junija. Obsojenec, ki je že več let deloval proti državi, je skušal kot veleizdajalec razkrajati odporno silo nemškega naroda.

V Vrbskem jezeru je utonil v soboto 21 letni kmečki sin Friderik Simanek. Tako je v kratkem času utonilo v tem jezeru več oseb.

V Lescah pri Bledu je umrla gospa Lucija Jeglič, stara šele 38 let. Zapušča moža Andreja in 4 otroke.

Tudi pri Sv. Križu nad Jesenicami so odprli nov otroški vrtec.

V Medvodah so imeli kuharski tečaj, katerega se je udeležilo veliko število žena in deklet.

1000 murvnih sadik je dala brezplačno srbska vlada ljudstvu v rekovskem okraju, da bi začeli gojiti svilopreko.

Nad 1 milijon dvesto tisoč njiv so posejali letos po Srbiji, da bi tako preskrbeli svoj narod. Lasko jesen je bilo rad posebnih dogodkov marsikje delo sicer onemogočeno, zato pa so se podvizali Srbi spomlad in čim največ posadili. Delo pridnega naroda je pohvalil s posebno poslanico srbski ministrijski predsednik general Nedčić.

Filatelistično razstavo so odprli v Belgradu. Trajala bo do 28. junija.

»Obnova« poroča o bivši Jugoslaviji med drugim: »Kdo naj se še peha in bori za to usodno kombinacijo? Srbi nočemo ne živeti ne mrtvi znova v ta jugoslovanski pekel. Na to trhllo desko ne bomo več stopili.«

Ljubljana

Koledar

Danes, četrtek, 18. junija: Efen Sir. Petek, 19. junija: Gervazij in Prpt.

Obvestila

Nočno službo imajo lekarne: mr. Leustek. Resljeva c. 1; mr. Bahovec, Kongresni trg 12 in mr. Komotar, Vič-Tržaška cesta.

Prodaja sladoleda in slaščic po ulicah ter krošnjarijenje s slaščicami v javnih lokalih je z ministrske uredbe prepovedano tudi v Ljubljani in po vsej ljubljanski pokrajini. Prodajanje sladoleda po ulicah je v Ljubljani sicer že več let prepovedano, vendar so se pa prodajalci spet pojavili, zlasti na robu mestne občine. Mestno poglavarstvo bo po svojih organih strogo nadzorovalo izvajanje te naredbe in prestopke tudi kaznovalo.

Sklepne produkcije Glasbene akademije in srednje glasbene šole bodo v naslednjih dneh: I. v nedeljo 2. VI. ob 10.30 v veliki filharmonični dvorani; II. v ponedeljek 22. VI. ob 18.15 istotam; III. v sredo 24. VI. ob 18 v mali filharmonični dvorani; IV. v petek 26. VI. ob 18.15 v veliki filharmonični dvorani; V. v nedeljo 28. VI. ob 10.30 v Hubadovi dvorani (Glasbena Matica); VI. v ponedeljek 29. VI. ob 10.30 v veliki filharmonični dvorani. — III. produkcija je namenjena komorni glasbi; V. orgelski glasbi, ostale bodo pa obsegale mešane spore (petje, klavir, violino in druge orkestralske instrumente). Sporedi za produkcije, ki veljajo obenem kot vstopnice bodo naprodaj v Matici knjigarni. (Cena 3 lire, za dijake 1 lro.)

KOR
SOLINGEN
LAME E RASOI DI
SICUREZZA DI QUALITA'

REZILA IN KVALIT. VARNOSTNE BRITVE
Per l'Italia **VALMI** Za Italijo

Lame e rasoi — Coetellerie
Rezila in britve, razni noži
Corso Italia 68 — MILANO

Ljubljansko gledališče

Drama:

Četrtek, 18. junija ob 17.30: »Šola za žene«. Red. Četrtek.

Petek, 19. junija: Zaprt.

Sobota, 20. junija ob 17.30: »Kralj na Betajnovic«. Red. Premierski.

Nedelja, 21. junija ob 17: »Romeo in Julija«. Izven. Znižane cene od 12 lir navzdol.

Ponedeljek, 22. junija: Zaprt.

Opera:

Četrtek, 18. junija ob 16.30: »Evgenij Onjegin«. Red B.

Petek, 19. junija ob 17: »La Boheme«. Izven. Gostovanje Zlate Gjurgjenčeve. Cene od 24 lir navzdol.

Sobota, 20. junija ob 16.30: »Carmen«. Red A. Gostovanje Elze Karlovčeve.

Nedelja, 21. junija ob 15: »Boccaccio«. Izven. Znižane cene od 18 lir navzdol.

Ponedeljek, 22. junija: Zaprt.

Drugo gostovanje Zlate Gjurgjenčeve bo v petek 19. t. m. ob 17. v Puccinijevi operi »La Boheme«, kateri bo pela partijo Mimi. Pevske in igralske kvalitete te umetnice so našemu občinstvu izza njenega delovanja v Ljubljani dobro znane in cenjene, zato bo njeno gostovanje pozdravilo s posebnim zadovoljstvom. Opozarjamo, naj si občinstvo pravočasno zagotovi vstopnice.

V soboto bo prva letošnja uprizaritev. Can-karjeve drame »Kralj na Betajnovic«, za red Premierski. Zasedba bo sledeča: Kantor — Pavel Kovič, Hana — Gorinskova, Francka — Kraljeva, Nina — Simičeva, Krnec — Košič, Maks — VI. Skrbineš, župnik — J. Kovič, Bernot — Nakrst, sodnik — Gorinšek, njegova žena — Kovičeva, Lužarica — Starčeva, oskrbnik — Košta, kmetje — Malec, Verdenik, Vertin. Režiser: Jože Kovič.

I. Čajkovskij: »Evgenij Onjegin«. Opera v sedmih slikah. Peli bodo: Larina — Poličeva, Tatjana — Heyvalova, Olga — Španova, Onjegin — Primožič, Lenaki — Sladoljev, Gremin — Lupša, Filipjevna — Stritarjeva, Triquet — B. Sanein, stotnik — Skabar, Zarecki — Dolničar, Gillot — Mencin. Dirigent: A. Neffat, režiser: C. Debevec, zborovodja — R. Simoniti, koreograf: inž. P. Čolovin.

V. HEISER

22

Zdravnik gre s križem svet

Naš junak je bil vedno brezhibno napravljen: ko je bil vsak drugi oznožen in prašen, je bil on čeden in svež. Nekeč smo bili na potovanju in iskali gobavce. Spremljal me je tudi dr. George Statuck iz Bostona. Bili smo na odprtem morju pred vzhodno samarsko obalo, ko je dejal: »Neredno mi je, da sem pozabil svojo zobno ščetko. Mislim, da je ne bo mogoče tu dobiti.« Najbližja prodajalnica je bila več milij daleč, a ne da bi pri tem kaj mislil, sem dejal: »Cullen bi vam jo lahko priskrbel.« In Cullen me ni razočaral: »Jasno! Prav tu imam eno novo razkuženo ščetko,« je precej odgovoril in stikal po žepu.

»Nemara imate pri sebi tudi čokoladne sladkornečke?« sem vprašal v šalji. »Ali hočete kar celo skatlo?« mi je odvrnil in mi ponudil polkilogramski zavitek, ki ga je odnekod prilekel na dan, kakor čarovnik, ki vleče zajčke iz klobuka.

Ena najvažnejših nalog vsakega zdravstvenega oddelka je bilo sestavljanje seznamov rojstev, ki tvorijo bistven dokaz napredka. Preden smo začeli z delom v Manili, je bilo vpisanih samo 40 odstotkov vseh rojstev, v nekaterih pokrajinah pa je bila številka

še neznatnejša. Z vztrajnimi napori pa smo počasi zbrali vse potrebne podatke: zdravstveni nadzorniki so poizvedovali, kje in koliko otrok ee je rodilo; vrh tega smo dobivali podatke iz cerkvenih krstnih zapiskov.

Prav hude preglednice so nam delala pokopališča. Za časa Špancev so mrličje običajno pokopavali v jame ali grobnice, ki so jih navadno jemali v najem za pet let. Ko je ta doba potekla, so premožnejši podaljšali najemninsko pogodbo ali jih dali izkopati, da bi jih za zadnji počitek polagali v kripte. Če pa ni nihče za grob več plačal, je lastnik kosti kratkoma pometal ven.

Ko so Amerikanci prišli na otočje, so pisali domov o velikih kupih človeških kosti, ki so jih našli za vsako cerkvijo, in marsikatera piščal ali golonica je romala v Združene države kot redkost iz te čudne in oddaljene dežele. V manj kakor dveh letih so izginile vse kosti s pokopališčem v Pacu. Včasih so v nejasnih okoliščinah odkrili del okostja in čisto smo bili v dvomu, če ni šlo za kak zločin.

Zdelo se je, da ni nikjer nobenega zapisa, po katerih pokopališčih je bila večina mrličev pokopanih, ki so

bili raztreseni tu pa tam po Manili. Često se je dogajalo, da so sorodniki, ki so bili pri pogrebu svojca, odkrili, da je bilo v grobu polno kosti. Včasih so po pet do šest mrličev pokopali v istem grobu.

Guvernerja Tafta je stanje po pokopališčih hudo bolelo. Dal je izglasovati zakon, po katerem je vsakdo moral imeti posebno dovoljenje za pokop na določenem kraju. Ker ni vedel, kateremu uradu bi prepustil posle, je izvajanje in nadzorstvo naložil zdravstvenemu oddelku, čeprav je šlo bolj za lepoto kakor za zdravstveno vprašanje.

Pregledati smo morali vsa pokopališča in poslušati pritožbe, iz katerih so se včasih rodile sodnijske pravde in osebna prerakanja. Tega pa smo se skušali vedno izogibati.

Ker sem imel oblast v mnogih važnih poslih, so me stalno nadlegovali razni ljudje, ki so iskali svoje koristi. Izdelovalec nagrobnih spomenikov me je nekoč prosil, če bi smel z mojim dovoljenjem dati natisniti svoj oglas na hrbtni strani uradnih mrličskih listov; za plačilo mi je obljubil, da mi bo na pokopališču postavil najlepši nagrobnik.

Potem sem se moral še z velikimi težavami otepati raznih trgovskih zastopnikov. Prebrisani Amerikaneec irskega pokolenja po imenu Kelley je spoznal, da se moramo v službi čisto odpraviti hitro iz kraja v kraj, kjer

smo morali nuditi pomoč, pa je zato stalno bil za menoj in mi prigovarjal, naj bi kupil motorno kolo, ki je prav tedaj prišlo na trg. Pri tem je pokazal znano vztrajnost svojega plemena, da sem sega le težko znebil. Kadar sem se odpravil na južno v »Army and Navy Club«, sem navadno hodil po stari široki cesti, ki je bila prepolna vozil in pešcev. Nekega dne pa sem šel skozi dvored, ki je bil ob opoldanski uri skorajda prazen, kar zasljišim Kelleya, kako me pozdravlja s svojega motornega kolesa.

»Ustavite se za hip, prosim. Rad bi vam pokazal, kako odlično moj stroj deluje.«

Včasih sem se precej zanimal za kolesarske tekme. Zato sem se kar vdal njegovemu vabilu in sedel na sedež. Nekaj časa sem občudoval spretno napravo in se z njo malo igral, ko sem nenadoma — ne da bi hotel — nekaj sprožil in vsa stvar se je precej spravila v dir. Še nikdar se nisem vozil z motornim kolesom, ki ga nisem prav nič poznal, in zato tudi nisem vedel, kako ga je treba ustaviti. Ni mi preostalo drugega, ko da sem se vozil z njim okrog in okrog drevoreda.

Kelley je nekaj kričal in mi pojasnjeval, a motor je delal tak hrup, da nisem mogel prav nič slišati. Nato je stekel na drugo stran, da bi me tamkaj prestregel in spet mi je z vojo močjo svojih pljuč nekaj zaklical ter trobil skozi dlani, a zaman. Vozil sem

se kar naprej v krogu in se spraševal, koliko goriva bo še neki v hranilniku, hkrati pa sem prosil Boga, naj mi ne pošlje na cesto kake ovire, preden ne bi vožnja bila pri kraju.

Peljal sem se okrog drevoreda najmanj desetkrat. Kelley pa je dirjal sem in tja. Obraz se mu je čedalje bolj kremžil, ko mi je tulil svoja navodila, ki so se izgubila v groznem trušču.

Nenadoma sem v daljavi zagledal cizo. Takoj sem krenil vstran, da bi se ji izognil, tedaj pa sem nevede zavrtel ročico za pogon: na moje začudenje je stroj še povečal svojo blazno brzino. To me je presenetilo: ko sem bil še kolesar, sem vedel, da je bistveno, da je ročaj prav trden; nikdar mi ne bi šinilo v glavo, da pri motornem kolesu ročaj služi za uravnavo hitrosti; a tako je v resnici bilo.

Ko sem se prepričal, da imam zdaj vražji stroj v oblasti, sem se še malo zabaval in ročico vrtel, dokler nisem dosegel hitrosti 60 do 70 milj na uro. Kelley je bil ves iz sebe: ko je sprevidel, da brez haska skače naokrog, je ostal kar na mestu in cepetal ko norec.

Po treh ali štirih krožnih vožnjah se mi je zasmilil in sem privozil do njega in se hipoma ustavil.

»Res dobro deluje!« sem mu dejal in zlezal z motorja, ko da se ni nič zgodilo in se odpravil na pot k južini.

Zdravstveni urad se je za pomoč vedno naslanjal na »Znanstveni urad«.

Zgodovina vzklika »Arriba España!«

Ta klic je star že skoraj 300 let, a s takšnim navdušenjem ga menda še nikdar niso izgovarjali kot danes

Ob slovesnih prilikah, na kakšnih večjih slavnostih ali prireditvah, pri katerih dajejo duška svojem navdušenju za narodno stvar, španski falangisti vzklikajo »Arriba España!«, kar bi v nekem smislu ustrezalo na primer italijanskemu »A noi!«. Po naše bi se »Arriba España!« rekel: »Španija, na noge! ali kar »Živela Španija!«, če se ne držimo preveč dobesedne prestave. Neki sotrudnik lista »Arriba España!«, ki izhaja v Pamploni, je zadnjič napisal v tem časopisu zanimiv članek, v katerem razlaga, od kdaj Španci ta vzklik sploh poznajo.

Na splošno prevladuje mnenje, da so vzklik »Arriba España!« začeli uporabljati šele v najnovjšem času oziroma da ga je vpeljal šele Jose Antonio Primo de Rivera oziroma kdo od njegovih sodelavcev ali sovratnikov. To nazirajo pa je napačno. Prvi španski falangisti so ta vzklik pobrali v starih španskih analih. Prvi, ki je dal duška svojem narodnemu navdušenju z vzklikom »Arriba España!«, je bil Antonio Hurtado de Mendoza, tajnik kralja Filipa IV. in eden največjih pesnikov svoje dobe. Zapisal je ta vzklik v neki svoji pesmi, ki jo je zložil okrog leta 1650. Španija je tedaj preživljala dobo narodnega propadanja. — Velika Španija Filipa II. je bila na tem, da jo ugonobijo notranje razprtije in politične spletke doma in zunaj. In Hurtado de Mendoza se je tedaj obrnil na dvorjane in druge, ki bi lahko vsaj nekoliko pripomogli k ponovnemu dvigu Španije, s pesmijo, v kateri je napisal med drugim: »Ne, gospodje, ne izgublajte poguma.

Španija mora znova vstati. Arriba España!«

Po španski deželi je šel tedaj, pravi omenjeni časnikar, prvokrat ta vzklik oziroma klic po narodnem preporodu. Hurtado de Mendoza pa ni bil zadnji, ki je s tem vzklikom opominjal propadajočo Španijo, naj se spet strezni oziroma ubere drugačno, častnejšo pot, kakor pa jo je tedaj začela hoditi. Če prelistamo zgodovino Španije zadnjih treh stoletij, lahko ugotovimo, da so »Arriba España!« vzklikali tudi prvoborniki sedanjega gibanja falangistov, ko so spoznali, da mora Španija začeti s čisto drugačnim notranjim in zunanjim političnim življenjem, če se hoče izvleči iz močvirja, v katerem je zašla v prejšnjih časih ter spet postati močna, kakor je bila močna v svoji najslavnejši dobi, v dobi osvojevanj in odkrivanj no-

vih dežel. Proti koncu 19. in v začetku 20. stoletja je vedno pogostejše in odločnejše slišal ta klic po narodnem dvigu. Nastalo je novo narodno gibanje, v katerem je eno vodilnih vlog igral Miguel de Unamuno. To je bilo gibanje, ki je nekatere navdajalo z malodušjem in črnogledostjo, drugi pa so videli v njem veliko in v narodnem pogledu plodonosno akcijo.

Leta 1899. je izšla v Španiji knjiga pod naslovom »El problema nacional« (Narodno vprašanje), v kateri pisec Macias Picabea znova kliče Španijo na noge s prav tistim »Arriba España!«, s katerim je svoj čas Hurtado de Mendoza opominjal španske dvorjane in druge pomohkuzece k spreobrnjenju.

Bojni vzklik španskih falangistov ima za seboj že precejšen kos zgodovine, čeprav ga morda niso nikdar izgovarjali s tolikšnim navdušenjem, kakor ga vprav sedanji španski falangisti po srečno prestani državljanski vojni, ki je Španijo skoraj položila na tla in ji je bilo res treba pomagati na noge oziroma ji z najpristojnejših in odločujočih mest zaklicati, naj vstane.

Železnice, ki drže čez bivšo Poljsko

Treba je upoštevati, da gredo zdaj skoraj vse pošiljke vojaštva in orožja vprav preko njih

Posebni nemški dopisnik poroča o vprašanju železniškega prometa na ozemlju bivše Poljske in o velikih nalogah, ki jih je nemška železniška uprava morala prevzeti in izpolniti vprav na tem osvojenem vzhodnem področju. Piše takole: Naloge poljskih železnic so danes izredno obširne in zamotane, nič manj pa ne bodo v bodoče, ko ne bo več neštetih prevozov vojaštva in vojaških potrebščin in ko se bo začelo umno izkoriščanje novih obširnih vzhodnih področij, ki se bodo odprla nemškemu udejstvovanju. Nemška uprava v generalni poljski guberniji — piše omenjeni poseben dopisnik — je morala na polju železniških prometnih zvez ne samo čimprej popraviti škodo, ki so jo Poljaki povzročili začasa bojev l. 1939 ter znova vpustiti promet, pač pa na drugi strani v neki meri prometne zveze tudi zboljšati, da bi mogle ustrezati velikim zahtevam zlasti zdaj v vojnem času, ko je vprav po železnicah treba prepeljati ogromno vojaštva in

vojaških potrebščin.

Treba je upoštevati, da gredo skoraj vse pošiljke vojaštva in vojaških potrebščin vprav preko poljskega ozemlja na rusko bojišče. V generalni guberniji imajo danes okrog 7000 km železnic, in sicer 6400 km normalnotirnih, kakih 600 km pa ozkotirnih. Januarja l. 1940. je bilo tam 45.000 ljudi, ki so bili zaposleni pri železnici, po dveh letih, torej januarja letos, pa že 102.000. Od vsega zaposlenega osebja pa je samo kakšnih 7 odstotkov Nemcev ali pripadnikov drugih narodnosti, ki žive v pravi Nemčiji, vseh drugih 93 odstotkov pri železnici v poljski guberniji zaposlenih ljudi pa tvorijo Poljaki, Ukrajinci, Goralci itd. Železnice Vzhoda, kakor jih danes imenujejo, pa opravljajo poleg tega neposredni blagovni promet z Italijo, Madžarsko, Švico in Slovaško. Lani je šlo preko generalne poljske gubernije 1.120.000 ton raznovrstnega blaga, ki so ga prepeljali po železnicah.

Žalitev je bila v vseh časih velik greh

Odstotek zaradi žaljenja časti obsojenih je pri ženskah večji kot pri moških, med poročenci večji kot pri samcih in med izobraženci spet večji kot med nepismenimi

»Tisti, ki mi vzame življenje, mi vzame vse, do občutja zla, ki mi ga je storil. Nasprotno pa je oni, ki me je obsul z žaljivkami, trdno prepričan, da mi je pustil življenje, polno viharjev: Rana, prizadejana s sleparijo in žalitvijo, se nikdar popolnoma ne zaceli.« je dejal nekoč v poslanski zbornici Beaumarchais.

Te pomembne besede navaja v svojem zanimivem članku, v katerem razpravlja o žaljenju časti, Francesco Argenta. V njem med drugim piše, da so ljudje vseh časov smatrali za velik greh, če je kdo koga oklevetal, mu jemal dobro ime ali ga kakor koli žalil. In ta greh so znali v vseh časih na primeren, učinkovit način tudi kaznovati, kajti zavedali so se, da res ni takšna malenkost, če kdo komu žali, ali vzame čast. S tem, da ga okleveta, mu vseka rano, ki se res nikdar ne zaceli, kakor je dejal Beaumarchais.

V starodavnem Egiptu so na primer kaznovali vsakogar, ki je komu škodoval na časti, s tem, da so mu odrezali jezik, stari Rimljani pa so takšnim grešnikom neizbrisno vtisnili na čelo črko »K«, da jih je po tem sramotnem žigu vsak lahko od daleč epoznal in se jih izogibal.

Na koncu njegovega zanimivega članka pa Francesco Argenta v turinski »Stampi« navaja zanimive številčne podatke, ki kažejo med drugim, da so ženske dosti bolj nagnjene k temu, da koga oklevetajo in mu jemljejo dobro ime in čast, kot pa moški. Takole nekako piše:

Z uveljavljenjem novega kazenskega zakonika (prav nasprotno se je izkazalo tedaj, ko je začel veljati prejšnji zakonik iz leta 1889.) je število tistih, ki so bili obsojeni zaradi žaljenja časti, znatno padlo. Na vsakih 100.000 ljudi

jih je bilo samo še 57,2, nespremenjene pa da so ostale vse druge značilnosti, ki so v zvezi s tem pojavom. Med ženskami je bilo na primer tudi po uveljavljanju novega zakonika še vedno dosti več takšnih, ki so komu jemale dobro ime, kakor pa med moškimi. Potem je značilno tudi to, da odstotek zaradi žaljenja časti obsojenih raste sorazmerno z leti starosti in s stopnjo izobrazbe. Ta odstotek je najmanjši (komaj 1,73) med ljudmi, ki so stari od 21 do 25 let, največji (6,10) pa med tistimi, ki so že dopolnili 60. leto starosti. Pri nepismenih znaša ta odstotek 2,76, pri tistih, ki imajo samo ljudsko šolo, pa se že dviga na 3,09. Takšnih, ki imajo višjo izobrazbo, pa je bilo na vsakih 100 ljudi obsojenih zaradi žaljenja časti povprečno 5,67. Končno pa je značilno še, da se poročenci neprimerno pogostejše pregreše z žalitvijo časti, kot pa neporočeni ljudje. Odstotek zaradi častikraje med prvimi znaša 4,75, med drugimi, t. j. med samci oziroma neporočenimi ljudmi pa le 1,59. Med poročenci pa prevladujejo s 6,54 odstotka vdove nad vdovci.

Srednjeveške

V srednjem veku so imeli v raznih evropskih deželah navado, da so za kakšne posebne slavnostne prilike konje in ose umetno pobarvali. Neka stara listina navaja primer, da so konju grivo rdeče pobarvali in prav tako tudi levo uho. Desno uho pa so počrnil, prav tako pa so mu potegnili po hrbtu črno liso od vratu do repa. Nekega drugega konja so »pobelili« po vsej desni strani, »počrnilci« pa po levi, da je bil bolj slavnosten.

Besedilo: Jože Tomazič

Pogorska pravljica

Risal Jože Beranek.

5.

Mizarjev sin se je poslovil še od očeta in od jokajoče matere, sedel v najeto kočijo in se odpeljal iz rodne mesta.

6.

Priporoval je v drugo mesto, v kraljevo mesto. Spet je bil učitelj. Učil je otroke lepe pisave, zraven pa je znal tako lepo gosti na piščal, da so ga hoteli poslušati po vseh grah. Celot kralj in kraljica sta ga poklicala k sebi.

Škot je škot

Škoti so po svoji skoposti prišli že v pregovor. Le oni so si znali poiskati način, kako prihraniti stroške slikanja, pa kljub temu imeti na razpolago vedno najnovejšo sliko. — Že v XVII. stoletju je imela škotska gospoda navado najemati slikarje, da so delali portrete, s katerimi so bogatejši škoti potem okrasili svoje sobe. Z leti pa so takšni portreti seveda zastarali in si škoti na tistih slikah niso bili skoraj nič več podobni, ker so se pač postarali. Kmalu pa so si izmislili nekaj od sile praktičnega. Na vsakih deset ali vsaj dvajset let so klicali k sebi spet tiste svoje slikarje ter jih prosili, naj prejšnje slike naredijo »odobnejše«. Treba je bilo narediti le nekaj novih potez, morda za spoznanje spremeniti barvo las, zarezi v obraz nekaj brazd in slika je na ta način postala najnovejša. Stroškov za ponovno slikanje pa so se tako le izognili. E, škot je škot!

Jadralci iz zahodne Evrope v Ameriki in Aziji

Ti Bougainvillei so bili sposobni za vse. Družina je imela sicer advokatsko tradicijo, toda že jo je začela opuščati. Prvorojenec je bil numizmatik in arheolog in kot tak član Akademije znanosti. Poleg vsega je imel še mlajšega brata.

Ta je kot poslušen sin najprej poskusil odvetniški stan, a ta čuden advokat je v dobi svojega pripravnništva objavil svoje delo »Razprava o integralu in postal z njo široko znan. Nenadoma je bil mušketir, se bojeval leto dni in ... postal diplomat, potem znova vojak in s 27 leti kot kapitan dragoncev pobočnik Montcalma na poti v Kanado.

Tam je preživel štiri leta bojevanja in pustolovščin v gozdovih. Bougainville je bil v resnici velik poglavar, kajti z obredi ga je sprejel za svojega člana rod Irokvijev ob slapu Sv. Ludovika in mu dal ime »Veliko grmeče nebo«. Odlikoval se je tudi v neprestanih bitkah proti Angležem pri trdnjavi Duquesne, pri Montmorencyu, pri Carillonu, pri l'Île-aux-Moix.

Leta 1762 je bil sklenjen mir in Kanada izgubljena. Da mu ne bi bilo treba izstopiti iz vojske, je Bougainville vstopil v mornarico. Istočasno je imel dva enakovredna čina; bil je polkovnik dragoncev in ladijski kapitan. Toda tudi mornarica ima svoje garnizije, vojna pristanišča, ki so bila in so nekatera še vedno kraji žalostnega dolgočassja. Tam se je bavaval z dvoboji, ki jih je imel z novimi tovariši, katerim ni mnogo ugajal prihod tega dragonca v njihov zbor. Toda Bougainvillea je pričelo dolgočasiti tudi to. Kakor da ga je prevzel pustolovski duh, si je vtepel v glavo, da bo na Maluinskih otokih ustanovil južno Novo Francijo, ker so ono na severu zasedli Angleži.

Naseljence so že imel. Akadici²⁸ so se rajši izselili kakor pa podvrgli Angliji. Skoraj vsi so prišli v Saint Malo v Francijo. Zelo

²⁸ Akadia — Nova Škotska.

radi bi odpotovali, toda za tako veliko ekspedicijo ni bilo denarja. Bougainville je tedaj velikodušno ponudil vse svoje premoženje, 603 tisoč liver. Tudi neki bogati stric in neki bratranec sta prispevala vsak svoj delež. Iz Saint Maloa so odpluli proti Maluinskim otokom leta 1763.

Še dvakrat je potem Bougainville plul proti daljnim otokom. Dve leti se je z vsemi močmi trudil, da bi tam daleč ustvaril močno naselje. Da, to je bilo navdušenje, še več, junaštvo je bilo živeti na teh otokih in se upirati neprilikom skrajnega juga. Toda politika je bila tudi tedaj nestalna. Bougainvilleu so ukazali, naj odstopi otočje Španceem in organizira izselitev pogumnih ljudi, ki jih je tam naselil.

Leta 1767 je Bougainville dobil dovoljenje za jadrnanje v južna morja ... okoli sveta. Leta 1768 so prvkrat objadrali zemljo in če naj verjamemo danskem učenjaku Dahlgreenu, s 23 ladjami; več kot polovici ladij so baje poveljevali francoski kapitani. Vendar se še nikoli ni nobena kraljeva ladja in nobena ekspedicija ni lotila takega potovanja s tako nesebičnimi, človekoljubnimi, znanstvenimi literarnimi načrti kakor topot Bougainvilleova odprava.

Bougainvilleu so dali dve dobri ladj »Kujavko« in »Zvezdo«. S seboj je vzel poveljnik ekspedicije tovariše, ki so bili z njim že v Kanadi in na Maluinskem otočju. Duclous Guyot je bil njegov namestnik na »Kujavki«, Chénard de la Girandais pa je poveljeval »Zvezdi«. Da bi bilo potovanje imenitnejše in bi o njem po svetu govorili, je potoval tudi neki paladin Othon de Nassau-Siegen, nemški princ in francoski državljani, željan slave in pustolovščin. Tudi znanost ni bila zanemarljiva. V odpravi je bil neki zvezdoslovec, dalje krmarski učenec Verron, potem g. Philibert Commerson, znan botanik, in še kirurg Rochefort in Vivès.

Potovanje je bilo v začetku dolgočasno. V pristaniščih Montevideu, Rio de Janeiru in Buenos Airesu so doživeli več sitnih incidentov kot na vsem potovanju. V Buenos Airesu so prišli ravno v trenutku, ko se je izvršil tam zgodovinski dogodek, ki nam da še danes misliti: izgon jezuitov in razsulo njih republike Paraguaya.

Kmalu sta ladjii krenili proti jugu. 8. decembra sta zapluli v Magellanovo ožino, ki je polna nevarnih ovinkov in je plovba po

njej v dežju, megli, toči in viharju popolnoma nemogoča. 25 dni sta se prebijali »Kujavka« in »Zvezda« skozi strašno ožino in nedanoma, kakor bi se odgrnil zastor pred njima, zapluli v Tihí ocean.

Pred njimi je bilo samo morje brez vsakega otoka, Edina bitja, ki so jih opazili, so bili veliki morski ptiči albatrosi, iskali so si plena. Lakota, ostra žeja in moreč dolčas so vladali na ogromni morski planjavi. Razvedrilo so jim nudila le zvezdoslovska opazovanja in pa poskusi g. Poissonniera, ki je hotel destilirati morsko vodo.

Končno so opazili tudi zemljo. Bilo je nekaj ubogih otočkov z redkimi kokosovci, ki so jih bicalli cikloni. Na teh otokih so živeli črni in hudobni prebivalci, ki so grozili ladjam s svojimi dolgimi sulicami. Vožnja je postajala vedno zanimivejša in na zemljevidu so zaznamovali nova imena: Laucierov otok, Harpeov otok, in Štirje Faadini. Toda morje je bilo tu potuhnjeno, izdajalsko, polno ostrih robov in koralnih čeri, zato so imenovali ta kraj »Otoške nevarnosti«.

2. aprila 1768 so z ladij zapazili vrh strme gore, ki so jo krstili »Budoarc«. 4. aprila se je v nebeskokrasnem jutru pojavila pred njimi zemlja, porasla z bujnim rastlinstvom, okoli pa je lahko valovilo morje. Tisoč nians zelene barve se je lesketalo v zgodnji dan. Ladjii sta se počasi bližali in z njiu so opazili peščeno obalo, pod otokom palm hišice iz paudana, slapove, tisoč potočkov in hudournikov kokosove palme, mandljeveca in še drugo bujno rastlinstvo. Kar strmeli so. Na morju so se pokazali prebivalci otoka. S svojimi nenavadnimi ladjami, ki bi očarale umetnika in zadivile mornarja, in z lahkim, kakor živa bitja okretnimi čolni, so obkroževali veliki ladjii, ki sta prišli z drugega sveta. Goli možje, skladni in mišičasti teles z zlatorjavo kožo so ponujali s pesmijo in s smehom neznane sadeže, ki so vznjajali slast, da so jih le videli, potem mastne prašičke, piščance in golobe. Mornarji so enkrat spet dobro jedli, ni jim bilo treba natepavati vsakodnevne hrane — žarko slanino in bob. Žene z resnimi očmi, s sladkim, pojočim glasom, s črnimi lasmi, padajočimi na ramena, so se gole, a okrašene s cveticami, igrale v morju, plavale v vseh strani, prišle na ladjii in povsod vse opazovale.